

Dr hab. Maciej Zastempowski, prof. UMK
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
Katedra Zarządzania Przedsiębiorstwem
ul. Gagarina 13A
87-100 Toruń

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr inż. Dawida Jasińskiego

pt. *Organizacyjne determinanty spadku wartości biznesowej projektu badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach przemysłowych*
przygotowanej w Katedrze Projektowania Systemów Zarządzania,
pod kierunkiem naukowym promotora dr hab. A. Wierzbica, prof. UE
i promotora pomocniczego dr Marka Wąsowicza

1. Uwagi wstępne

Podstawą wydania opinii jest pismo prof. dr hab. Ewy Stańczyk-Hugiet, Dziekana Wydziału Zarządzania, Informatyki i Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, z dnia 29 czerwca 2018 r. (ZIF-BW.4000.8.2017).

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska obejmuje w swej części merytorycznej wprowadzenie, sześć rozdziałów i podsumowanie, zawiera się na 330 stronach. Część uzupełniającą stanowią załączniki, literatura i źródła internetowe, spis rysunków oraz tabel. Całość rozprawy doktorskiej obejmująca część merytoryczną oraz uzupełniającą mieści się na 376 stronach.

Zgodnie z wymaganiami ustawowymi rozprawa doktorska, „powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne dokonanie artystyczne oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej”¹. Mając to na uwadze, przy ocenie rozprawy doktorskiej mgr inż. Dawida Jasińskiego, przyjąłem następujące kryteria: znaczenie podjętej problematyki, koncepcja procesu badawczego, metodyka badawcza, struktura rozprawy oraz jej strona warsztatowa.

2. Znaczenie podjętej problematyki

Podjęte w rozprawie zagadnienie – organizacyjnych determinant spadku wartości biznesowej projektu badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach przemysłowych - stanowi

¹ Art. 13.1. Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki, Dz. U. nr 65, poz. 595, z późn. zm.

interesujący problem badawczy. Wpisuje się on w aktualną problematykę szeroko badanej innowacyjności współczesnych gospodarek oraz jej kluczowych podmiotów – przedsiębiorstw. Doktorant skupia się na specyficznym aspekcie tejże innowacyjności, a mianowicie na realizacji projektów B+R. Projektów, które ze swej natury są nieprzewidywalne i obciążone wysokim ryzykiem niepowodzenia. Z kolei, ich realizacja, wymagająca dużych nakładów, powoduje, iż są one domeną średnich i dużych przedsiębiorstw przemysłowych. Takie podejście do innowacyjności – bazujące na, klasycznym już dzisiaj, podażowym modelu – jest wciąż aktualne i wykorzystywane przez przedsiębiorstwa z wielu branż, chociażby farmaceutyki czy motoryzacji.

Zagadnienie podjęte w rozprawie jest dość złożonej natury. Sama identyfikacja uwarunkowań prowadzenia lub nie projektów B+R mogłaby stanowić odrębny temat dysertacji doktorskiej. Doktorant zawęża problem do, jego zdaniem, już określonych determinant tego procesu, wynikających z wnętrza przedsiębiorstwa. Idąc krok dalej, skupia się na tych projektach B+R, w których zaobserwowano spadek wartości biznesowej. Takie podejście uważam za ciekawe i nośne badawczo. Wskazuje ono także na oryginalność podjętego, przez mgr inż. Dawida Jasińskiego, problemu badawczego.

3. Koncepcja procesu badawczego

Cel rozprawy, cele poznawcze, determinanty osiąganej w trakcie projektu B+R wartości biznesowej, główne pytanie badawcze oraz dwa pytania poznawcze Doktorant zaprezentował we wstępie² oraz w rozdziale 4³.

Mgr inż. Dawid Jasiński wskazuje, iż „*głównym celem (...) jest poznanie przyczyn spadku wartości biznesowej w trakcie realizacji projektu badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach przemysłowych*”. Cel ten jest ambitny, sformułowany poprawnie i wyraźnie wyznacza on kierunek prowadzonych dociekań naukowych. Zostaje on wzbogacony wiązką trzech celów poznawczych o następującej treści:

- „*identyfikacja głównych determinant wartości biznesowej w zarządzaniu projektami,*
- *identyfikacja wpływu wybranych determinant na wartość biznesową,*
- *identyfikacja interakcji pomiędzy wybranymi determinantami, wpływającymi na wartość biznesową*”.

Cele te dobrze wpisują się w cel główny, stanowiąc jego rozwinięcie i uszczegółowienie. Wątpliwość budzi jednak użycie określenia „determinanty” w przypadku pierwszego i drugiego celu. Determinanta, bowiem, to czynnik wpływający na coś w zasadniczy sposób. Czynnik zaś to przyczyna wywołująca określone zjawisko lub skutek. Skoro, z samej definicji determinanta wpływa on na coś w sposób istotny, pozbawianym sensu jest identyfikacja tego wpływu. Sądzę, iż w pierwszym celu powinna wystąpić „identyfikacja głównych czynników wartości biznesowej w zarządzaniu projektami”, z kolei w drugim - „identyfikacja wpływu kluczowych czynników – czyli determinant - na wartość biznesową”. Niestety brak tej pozycji ma również swoje dalsze konsekwencje, bowiem Autor, raz w pracy używa określenia determinanty, a raz nazywa je czynnikami⁴. Wyjaśnienie i doprecyzowanie tych kluczowych

² D. Jasiński, *Organizacyjne determinanty spadku wartości biznesowej projektu badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach przemysłowych*, Rozprawa doktorska, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wrocław 2018, s. 8-9.

³ Ibidem, s. 186-219.

⁴ Ibidem, s. 193-194, 204, 214.

dla rozprawy pojęć, traktuję jako pierwsze z szeregu pytań, na które mam nadzieję Doktorant odpowie w trakcie publicznej obrony.

W dalszej części wstępu mgr inż. Dawid Jasiński sygnalizuje, iż „wyniki analizy literatury sugerują, iż osiągnięta w trakcie realizacji projektu wartość biznesowa jest determinowana przez: poziom dojrzałości projektowej przedsiębiorstwa, model cyklu zarządzania projektami oraz strukturę organizacyjną projektu”. Nie kwestionując tego wyboru, odczuwam jednak pewien dysonans, bowiem w dalszej części dysertacji czytam, iż „W publikacjach na ten temat można znaleźć odniesienie do modelu cyklu lub metodyki zarządzania projektami, do dojrzałości projektowej, jak również do struktury organizacyjnej projektu. Żadne znane autorowi źródła nie definiują jednak wpływu powyższych determinant na wartość biznesową tworzoną w projekcie.”⁵ (Na marginesie - tu również dostrzec można wspomniany powyżej brak precyzji stosowanych pojęć. Jeśli nie ma wpływu to nie są to determinanty.) Prowadzi to do kolejnego pytania – czy przeprowadzona przez Doktoranta analiza literatury przedmiotu wskazuje rzeczywiście czy nie, na te „determinanty”?

Kolejny akapit Doktorat rozpoczyna od sformułowania, iż „Ze względu na zastosowanie studium przypadku jako metody badawczej hipotezy badawcze mają formę pytań badawczych.” Zgadza się, iż przy zastosowaniu metody studium przypadku formułujemy pytania badawcze, nie mogą się zgodzić, iż „hipotezy badawcze mają formę pytań badawczych”. Czym innym jest hipoteza (wstępne twierdzenie (przyjęcie naukowe) oparte na prawdopodobieństwie dotyczącym rzeczywistości (stanów, zjawisk, procesów))⁶ a czym innym pytanie badawcze. Również tu proszę Doktoranta o wyjaśnienie tej kwestii.

W dalszej kolejności Doktorant formułuje główne pytanie badawcze: „Jakie są przyczyny zmniejszania się wartości biznesowej w trakcie realizacji wybranych projektów badawczo-rozwojowych?”⁷ oraz dwa pytania poznawcze:

- „Jaki wpływ na utratę wartości biznesowej ma: poziom dojrzałości projektowej, model cyklu zarządzania projektami, struktura organizacyjna projektu?”
- „Jak poziom dojrzałości projektowej, model cyklu zarządzania projektami oraz struktura organizacyjna projektu wpływają w połączeniu ze sobą na utratę wartości biznesowej?”⁸

Uważam, iż są one poprawnie sformułowane, wiążą się z celem pracy i jednoznacznie zarysowują jej zakres.

Żałować należy również, iż jako całość, mgr inż. Dawid Jasiński, zaproponował dość lakoniczny wstęp. Wprowadzenie w tematykę poruszaną w rozprawie trudno uznać za przekonujące. Autor nie wskazuje, choćby w minimalnym stopniu, na zarys istniejącego stanu wiedzy, a tym samym nie przedstawia istnienia luki poznawczej, którą chciałby swoją pracą wypełnić. Kwestie te pojawiają się w dalszych częściach rozprawy, jednak to właśnie wstęp, jest tym miejscem, w którym, choćby skrótowo należało to zrobić.

4. Metodyka badawcza

Recenzowana rozprawa mgr inż. Dawida Jasińskiego ma charakter teoretyczno-empiryczny. Zdecydowały o tym, przyjęte przez niego metody badawcze. W części teoretycznej wykorzystał elementy metody przeglądu literatury oraz dedukcję, zaś w części

⁵ Ibidem, s. 197.

⁶ S. Sudoł, *Nauki o zarządzaniu*, PWE, Warszawa 2012, s. 124.

⁷ D. Jasiński, op. cit., s. 9.

⁸ Ibidem.

empirycznej synteze, metodę studium przypadku oraz indukcję. Wszystkie te metody zostały właściwie zastosowane.

Przyjęta przez Doktoranta metodyka badawcza jest, w mojej opinii, odpowiednia do realizacji sformułowanych celów i postawionych pytań badawczych. Mgr inż. Dawid Jasiński wykorzystał wiele źródeł danych i informacji, zarówno o charakterze wtórnym, jak i pierwotnym. Ocenę istniejącego stanu wiedzy (w części teoretycznej) Doktorant oparł na 212 pozycjach bibliograficznych (bez źródeł internetowych). Znalazły się tu monografie i artykuły naukowe, opublikowane zarówno w języku polskim, jak i angielskim. Można je podzielić na trzy kluczowe dla rozprawy obszary: wartość biznesowa, projekt B+R oraz trzy determinanty: model cyklu zarządzania projektem, dojrzałość projektowa oraz struktura organizacyjna. Wszystkie one zostały właściwie dobrane. Znalazły się tu zarówno publikacje, które można uznać za klasyczne, jak i te opublikowane w ostatnich latach. Warto podkreślić, iż przeprowadzona przez mgr inż. Dawida Jasińskiego krytyczna analiza literatury, dała mu silną podstawę do przeprowadzenia, opisanych w dalszej części rozprawy, badań empirycznych. Jest także świadectwem Jego erudycji.

W części empirycznej, jako metody zbierania danych, Doktorant wykorzystał ankietę i wywiad ustrukturyzowany. Został on zaprezentowany w Załącznikach 1-5. Przeprowadzony proces badawczy objął pięć etapów. W pierwszym Doktorant dokonał: określenia problemu badawczego, analizy literatury, opracowania ramy pojęciowej oraz ustalenia pytań badawczych. W drugim zdefiniował granice przypadków, dokonał ich wyboru, przygotował instrument badawczy i opracował kryteria interpretacji zebranych danych. W trzecim dokonał zebrania danych, zaś w kolejnych - ich analizy oraz opracowania raportu. Takie podejście, w przypadku wykorzystania studium przypadku, jest zgodne z metodologią.⁹

Generalnie cały opisany powyżej proces badawczy został dobrze zaprojektowany i przeprowadzony. Świadczy on o dojrzałości badawczej Doktoranta. Niestety, nie jest on wolny od wątpliwości. Również tu zmuszony jestem wyrazić kilka uwag krytycznych i sformułować kolejne pytania:

- tytuł pracy wskazuje, iż podmiotem będą przedsiębiorstw przemysłowe, natomiast dobierając przedsiębiorstwa do studium przypadków, Doktorant wybrał te należące do przemysłu samochodowego (PKD: 2932Z)¹⁰. (Skoro tak, odpowiednim byłoby dodanie podtytułu: „Na podstawie przemysłu samochodowego”.) Dlaczego dokonał takiego wyboru? Co za tym przemawiało? Czy jest tu jakaś specyfika? To jedynie wycinek pytań;
- jakie powody zadecydowały o przyjęciu, jako kryterium doboru przypadków, warunku prowadzenia działalności w więcej niż jednym kraju?
- skoro Doktorant wybrał metodę studium przypadku, po co opisywał ilościowe i jakościowe¹¹ analizy danych?
- „Wprowadzenie gradacji cech determinujących wartość biznesową (...) jest zabiegiem, który albo nadmiernie komplikowałby badania albo zmuszał do pewnych uproszczeń podczas oceny poszczególnych determinant.”¹² – to argument, aby nie wykorzystać

⁹ W. Czakom (red.), *Podstawy metodologii badań w naukach o zarządzaniu*, Wydanie III rozszerzone, Wydawnictwo Nieoczywiste, 2016, s. 199-200.

¹⁰ D. Jasiński, op. cit., s. 201

¹¹ Ibidem, s. 189-190.

¹² Ibidem, s. 189.

metod ilościowych w badaniach. Jak Doktoranta to rozumie? O jakie uproszczenie tu chodzi?

- Doktorat wielokrotnie podkreśla dużą (zbyt dużą) złożoność problemu badawczego¹³ i dokonuje w konsekwencji wielu uproszczeń (np. bierze po uwagę 1 i 3 z pięciu poziomów dojrzałości). Co tak skomplikowanego jest w tym problemie badawczym? Przecież – upraszczając – mamy trzy zmienne objaśniające i jedną objaśnianą;
- w opracowanych ramach pojęciowych pojawiają się „czynniki pochodzące z otoczenia zewnętrznego”¹⁴. Dlaczego nie uwzględniono ich w części teoretycznej, a tym bardziej empirycznej? Dlaczego nie pojawiły się w pytaniach szczegółowych? Jakże to czynniki zewnętrzne Doktorant miał na myśli?
- ile ostatecznie przedsiębiorstw wzięło udział w badaniu? Pytanie to jest wynikiem rozbieżności pomiędzy różnymi fragmentami tekstu, np. „cztery firmy nie ukończyły udziału w badaniu”¹⁵; „Do badań zakwalifikowano 6 przedsiębiorstw”¹⁶; „Z tego powodu zamiast ośmiu przedsiębiorstw (...), w badaniu udział wzięło tylko 6 firm”¹⁷;
- ile rekordów zawierała zakupiona w CIS GUS baza danych?
- na bazie jakich podstaw metodologicznych wnioskowano o „interakcji pomiędzy badanymi czynnikami, dokonując porównania sumy współczynników obniżenia wartości biznesowej dla firm”¹⁸? Interakcji czyli zależności?
- trudno mi się zgodzić, iż o wartości metodologicznej jakiegokolwiek koncepcji decyduje transparentność i prostota – „Podejście zaproponowane przez R. Yina w opinii autora przedstawia większą wartość metodologiczną ze względu na swą transparentność i prostotę”¹⁹. Na jakiej podstawie Doktorant formułuje taki wniosek?

5. Struktura rozprawy

Struktura rozprawy jest w pełni poprawna i zgodna z koncepcją badawczą. Praca składa się ze wprowadzenia, sześciu rozdziałów, podsumowania, załączników (1-5), literatury i źródeł internetowych, spis rysunków oraz tabel. Trzy pierwsze rozdziały mają charakter teoretyczny, czwarty metodyczny zaś piąty i szósty empiryczny.

Teoretyczną część rozprawy, składającą się z trzech obszernych i właściwie ustrukturyzowanych rozdziałów, mgr Dawid Jasiński napisał w oparciu o właściwie dobraną i bogatą literaturę, nie tylko krajową, ale i obcojęzyczną. Prezentując istotę wartości biznesowej, projektu B+R oraz wybranych determinant, Doktorant uwzględnił większość znaczących publikacji, w tym z najnowszych czasopism o zasięgu międzynarodowym. Co cenne i wartościowe, w przypadku rozprawy doktorskiej, w wielu miejscach Doktorant podejmuje interesującą polemikę z prezentowanymi poglądami.

Rozdział pierwszy poświęcony został wartości biznesowej w zarządzaniu projektami. Doktorant zawarł tu analizę pojęcia wartości biznesowej, systematykę jej funkcji, sposobów jej powstawania oraz metod pomiaru.

¹³ Ibidem, s. 190, 191, 192,

¹⁴ Ibidem, s. 193-194.

¹⁵ Ibidem, s. 204.

¹⁶ Ibidem, s. 220.

¹⁷ Ibidem, s. 220.

¹⁸ Ibidem, s. 214.

¹⁹ Ibidem, s. 216.

Rozdział drugi skupia się na problematyce zarządzania projektami B+R. Doktorant, dość wnikliwie, przedstawia tu charakterystykę projektów B+R oraz ich umiejscowienie w typologii projektów. Odnosi się do kwestii zarządzania projektami oraz omawia główne metody zarządzania zarówno projektami, jak i ich portfelem.

Rozdział kolejny wprowadza czytelnika w kluczowe, zdaniem Doktoranta, determinanty wartości biznesowej w projektach B+R. Omawia, kolejno, różne aspekty modeli cykli zarządzania projektami, dojrzałości projektowej oraz struktur organizacyjnych projektu. Szczególnie wartościowa jest część poświęcona krytyce modeli dojrzałości procesowej. Generalnie, mimo iż rozdział ten jest obszerny i fragmentami „trochę przegadany” jest on niewątpliwie potrzebny i wartościowy dla dalszego wywodu.

Ogólnie część teoretyczna jest interesująca. Przekonuje czytającego o zakresie wiedzy Doktoranta, jego erudycji, umiejętności formułowania własnych poglądów. Część ta jest także poprawna pod względem zakresu i sposobu podejścia do omawianej problematyki.

Rozdział czwarty mgr inż. Dawid Jasiński poświęcił metodyce przeprowadzonego postępowania badawczego. Został on omówiony w części 4 recenzji. W tym miejscu warto podkreślić interesujący model pojęciowy badań.

Rozdział piąty i szósty mają charakter empiryczny. Pierwszy z nich zawiera charakterystykę badanych przedsiębiorstw oraz opis wyników badań poszczególnych przypadków. Rozdział ostatni przedstawia rezultaty analiz danych z poprzedniego rozdziału oraz wyciągnięte na ich podstawie wnioski.

Kluczowe dla całej rozprawy doktorskiej konkluzje mgr Dawid Jasiński zawarł w jej podsumowaniu. Odnosił się tu zarówno do pytań badawczych, jak i zrealizowanych celów (głównego i poznawczych). Sformułował tu także kluczowe wnioski oraz wskazała kierunek dalszych badań.

6. Strona warsztatowa – ocena formalna

Strona warsztatowa opiniowanej rozprawy doktorskiej mgr inż. Dawida Jasińskiego zasługuje na pozytywną ocenę. Pracę cechuje bowiem kompleksowość i wnikliwość dociekań, zarówno w odniesieniu do źródeł wtórnych, jak i pierwotnych. Doktorant wyczerpująco objaśnia wykorzystywane pojęcia i charakteryzowane zjawiska (mimo pewnych niejasności podniesionych w części 3 recenzji). Posługuje się przy tym poprawnym, od strony stylistycznej i komunikatywnej, językiem. Do drobnych usterek formalnych, nie wpływających na pozytywną ocenę, zliczam: brak „wykończenia” poszczególnych rozdziałów – choćby w postaci jednego akapitu konkluzji²⁰; posługiwanie się określeniem „studia literatury wskazują...” bez pokazania w przypisie przykładów; braki przypisów w części poświęconej zaletom i wadom poszczególnych typów organizacji.²¹

7. Konkluzja końcowa

Analiza całości recenzowanej rozprawy doktorskiej mgr inż. Dawida Jasińskiego pozwala na stwierdzenie, iż stanowi ona interesujące studium badawcze, prezentujące problematykę organizacyjnych determinant spadku wartości biznesowej projektu badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach przemysłowych. Oceniam tą pracę pozytywnie zarówno w warstwie teoretycznej, jak i w empirycznej.

²⁰ Ibidem, s. 51, 107, 185.

²¹ Ibidem, s. 163, 166, 170, 171.

Dokonując oceny całości pracy pragnę wyrazić opinię, iż stanowi ona oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wskazując na odpowiedni poziom wiedzy teoretycznej jej Autora oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia przez niego pracy naukowej.

Biorąc pod uwagę wszystkie przyjęte kryteria oceny stwierdzam, iż recenzowana przeze mnie rozprawa doktorska mgr inż. Dawida Jasińskiego pt. „Organizacyjne determinanty spadku wartości biznesowej projektu badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach przemysłowych” odpowiada warunkom stawianym tego typu opracowaniom i wnoszę do Rady Wydziału Zarządzania, Informatyki i Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Krzysztof Libempolski